

CD KLASSIEK

Twee meesters
Haydn & Scarlatti

Een heel programma met klavecimbelmuziek van Joseph Haydn (1732-1809) zowel als van Domenico Scarlatti (1685-1757)? Weinigen zouden het aandurven. De Zwitserse musicus Olivier Cavé, een leerling van onder meer de vorig jaar overleden pianist Aldo Ciccolini, veronderstelt vanuit zijn „artistieke buikgevoel” dat de Oostenrijker Haydn door en door vertrouwd moet zijn geweest met het werk van de Napolitaan Scarlatti.

Hoe Scarlatti's muziek in Oostenrijk raakte, is niet duidelijk. Zijn klavecimbelsوناتes werden in Madrid gecomponeerd, waar hij in dienst was bij de Portugese kroonprinses, de latere Spaanse koningin Maria Barbara. Domenico's muziek bracht een enorme vrijheid in het klavecimbelspel en de componist kon zich dat veroorloven omdat hij op sublieme wijze de techniek van het klavierspel beheerste. De 555 sonates die hij in Madrid en omstreken schreef, noemde hij bescheiden *esercizi* (oefeningen), maar dan wel van een subliem hogere orde.

Ook de vijftig jaar jongere Joseph Haydn was overvloedig begiftigd met flair en inventiviteit. Het volstaat deze cd te beluisteren om in de ban te raken van de 'gelijkgestemdheid' van beide componisten. Het is niet onmogelijk dat Haydn Scarlatti's werk aantrof in Wenen, meer bepaald bij een oude baron. Mozart noemde dat deze man een schat aan partituren van weleer bezat. Drie van die werken komen alleszins voor op de cd: Kk128, Kk432 en Kk495.

Ook twee klavecimbelwerken uit 1750 van Haydn speelt Cavé op deze schijf, volwaardige composities, waarin naast een ontgensprekelijke virtuositeit een aanstekelijke humor te horen is. De finale van het divertissement (Hob XVI:10) klinkt inderdaad heel scarlattiaans.

Zo komen we tot een meer correct begrip van de titel die Cavé koos voor deze cd: *Chiaro e scuro*, licht en donker. Joseph Haydn en Domenico Scarlatti zijn niet elkaars volstreekte tegenpolen. Ze horen samen, zijn deelgenoten van dezelfde vreugde die men krijgt bij de schepping van goede muziek. Nog dit: de voortreffelijke klankkwaliteit van de opname in de *Sendesaal* in Bremen is voorwaar een extra. (JC)

Joseph Haydn & Domenico Scarlatti, *Chiaro e scuro*, door Olivier Cavé (piano), Aeon (distributie Outhere Music), AECD 1545, 23 euro.

CD KLASSIEK

Slaginstrument piano
Béla Bartók

Samen met Franz Liszt (1811-1886) geldt Béla Bartók (1881-1945) als de belangrijkste Hongaarse componist, maar bij zijn begrafenis – in Amerikaanse ballingschap – waren slechts tien mensen aanwezig. Bij leven was de man vooral bekend als muzikaal etnograaf. Hij nam overall in Midden-Europa volksliederen op die hij verwerkte in zijn eigen composities, vooral dan voor piano. Pas na 1950 werd dat oeuvre naar waarde geschat en de erkenning neemt nog altijd toe.

De Franse pianist Cédric Tiberghien stelde een bevallig album samen met knap werk van Bartók voor piano solo. Daarbij zijn natuurlijk Hongaarse volksliederen, bewerkt voor piano. Zonder dat kun je geen Bartók-album samenstellen. Twee hier opgenomen cycli zijn bijzonder. In *de openlucht* dateert uit het 'pianojaar' 1926, het moment waarop de componist de piano almaar meer ging beschouwen als een slaginstrument.

Dat geeft wonderlijke, eigentijdse effecten en toont wat een fantasierijke meester Bartók was. *Mikrokosmos* is eigenlijk het zesde boek van een gelijknamige cyclus uit de jaren 1930, waarin Bartók eerst stukken aanbiedt voor beginnende pianisten en in het zesde boek besluit met technische hoogstandjes. Je hoort het bij Tiberghien. (EDS)

Béla Bartók, *Mikrokosmos 6 & Other Piano Music*, door Cédric Tiberghien (piano), Hyperion, CDA68123, 22,50 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Onbekende soldaat
Ernst Piper

Lange tijd leek de Eerste Wereldoorlog gewist uit het collectieve geheugen in Duitsland. Dat kwam natuurlijk omdat de herinnering zich sinds de jaren 1950 concentreerde op de tweede wereldbrand. Bovendien waren Duitsers en Oostenrijkers in 1918 de verliezende partij en pas vele jaren na de strijd werden er vol-

waardige Duitse oorlogsbegraafplaatsen aangelegd.

Nog belangrijker is de manipulatie van de herinnering aan 1914-1918 door de nazi's. Een voorbeeld daarvan is het misbruik van de naam Langemark, een verwijzing naar het dorp bij Ieper waar jonge, ongetrainde Duitse oorlogsvrijwilligers massaal sneuvelden in de strijd met Britse beroepssoldaten.

Ernst Piper, docent geschiedenis in Potsdam, beschrijft de geestelijke mobilisatie van de naties, de ontwikkeling van de totale oorlog, het uiteenvallen van de arbeidersbeweging, de ellende van de Joodse minderheden en de rampzalige nawerking van de oorlog na 1918. Hij toont hoe de oorlog werd weerspiegeld in de publieke opinie, de literatuur en de beeldende kunst.

De ondertitel *Cultuurgeschiedenis van de eerste Wereldoorlog* is misleidend, want Piper besteedt vooral aandacht aan de Duitstalige wereld. Hij onderzoekt hoe

het grote Duitse verhaal door de militaire nederlaag een verhaal van mislukking was geworden en er geen zin meer kon gegeven worden aan de dood van twee miljoen Duitse soldaten. Daarop pikte het nationaalsocialisme in. De verkiezingsoverwinning van de nazi's in 1933 werd uitgelegd als die van de gesneuvelden van '14-'18. In de meeste landen was de 'onbekende soldaat' een dode, in Duitsland was het Adolf Hitler, zegt Piper. (EDS)

Ernst Piper, *Nacht over Europa. Cultuurgeschiedenis van de Eerste Wereldoorlog, De Bezige Bij, Amsterdam, 2016, 525 blz., 39,90 euro, ISBN 978 90 2348 456 1.*

BOEK SPORT

Heilige renners
Jef Rademakers

Het bloed van de gevallen Hrenner is onderdeel van de religieuze dimensie van de wielersport. Over dat laatste gaat het vreemde boek *Hoe Je-*

zus de bolletjestruij veroverde van Jef Rademakers, over de sport die de naam heeft de meest katholieke sport te zijn, het wielrennen.

Met veel verhalen toont Rademakers de mysterieuze krachten van het wielrennen. Profrenners zijn immers uitzonderlijke mensen, die uitzonderlijke prestaties leveren en daarvoor bereid zijn de meest uitzonderlijke dingen te doen. Wielervedstrijden groeien soms uit tot heuse tragedies en krachtmetingen met bovennatuurlijke dimensies. Het is ook het strijdperk van de meest gemene mensen. Winnen is niet weggelegd voor de brave borst.

Het boek rijmt de grote verhalen van de koers aan enkele godsdienstige uitspraken. De kern is dat het gaat om de lijdensweg van de coureur: het afzien, het

onrechtvaardig ten onder gaan, valpartijen, wonden, bloed...

De katholieke Nederlandse renner Peter Post stelde in een interview dat pijn genot is. „In extase geraken te midden van folteringen, zoals de fraters van Oudenbosch ons over de heiligen leerden”, beweerde Post. Daarom is de verslaggeving over de wielersport eigenlijk hagiografie. Iets anders is ondenkbaar. (EDS)

Jef Rademakers, *Hoe Jezus de bolletjestruij veroverde. De verborgen dimensie van het wielrennen*, Manteau, Antwerpen, 2016, 140 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 2233 251 1.

BOEK RELIGIE

Queen en Kerk
McDonald & anderen

Over de anglicaanse Kerk bestaan heel wat misverstanden. In het wereldwijde christendom vormen anglicanen de derde grootste confessionele groep, verspreid over alle werelddelen. De meeste buitenstaanders menen (verkeerdelijk) dat die gemeenschap ontstond om de Engelse koning Henrik VIII een echtscheiding te gunnen en dat daarom ook vandaag nog Queen Elisabeth II het hoofd is van die van Rome afgescheurde Kerk. Niet dus. Om die misverstanden uit de wereld te helpen en een diep inzicht te geven in de geestelijke

stroming van het anglicanisme schreven Jack McDonald, anglicaans priester in Leuven, en Jo Jan Vandenheede, luthers pastor, een beknopte inleiding.

We leren heel wat. Bijvoorbeeld dat anglicanen zich beschouwen als de voortzetting van de katholieke gemeenschap die door Augustinus van Canterbury in de Romeinse rijd in Engeland werd gesticht. Hendrik VIII liet nog protestanten op de brandstapel terechtstellen. Pas onder zijn opvolgers begon de invloed van het protestantisme in te werken, zodat anglicanen zich vandaag zowel als katholiek als protestants beschouwen.

Anglicanen kennen immers ook priesters en bisschoppen, maar het gezag van de paus erkennen ze niet. Hoe dat groeide, wordt uit de doeken gedaan. Bovenal gaat het om een diepe theologische reflectie die eertijds werd gevoerd en die er steeds op neerkwam de katholieke traditie in het anglicanisme te bewaren en veilig te stellen. Hoe het zit met de katholiciteit na de beslissing van de *Church of England* ook vrouwen tot priester en bisschop te laten wijden, blijft echter onduidelijk.

In België is het anglicanisme een door de staat erkende en gefinancierde godsdienst, en dat al sinds 1835. In het openbaar onderwijs kunnen anglicaanse kinderen hun eigen godsdienstlessen krijgen. Belgische anglicanen maken deel uit van een bisdom van de *Church of England* met hoofdkantoor in Brussel.

Hoe zit dat dan met de Britse koningin die het hoofd van de anglicanen zou zijn? Zij is de opmerste bestuurder van de *Church of England*, maar speelt geen enkele rol in de bepaling van leer. De koningin keurt slechts de bisschopsbenoemingen goed die een officiële nominatiecommissie neemt. (EDS)

Jack McDonald & Jo Jan Vandenheede, *De anglicaanse Kerk. Een inleiding voor Nederlandstaligen*, Altiora, Averbode, 2016, 128 blz., 20 euro, ISBN 978 90 3174 139 7.